

De grootste vuurtoren van de Duitse Noordzeekust is er te vinden, maar ook het duinviooltje en de wulp. Aan auto's heeft men een hekel en het zand wordt beschermd door houten plankieren. Amrum, een eiland dat geen vliegveld wil.

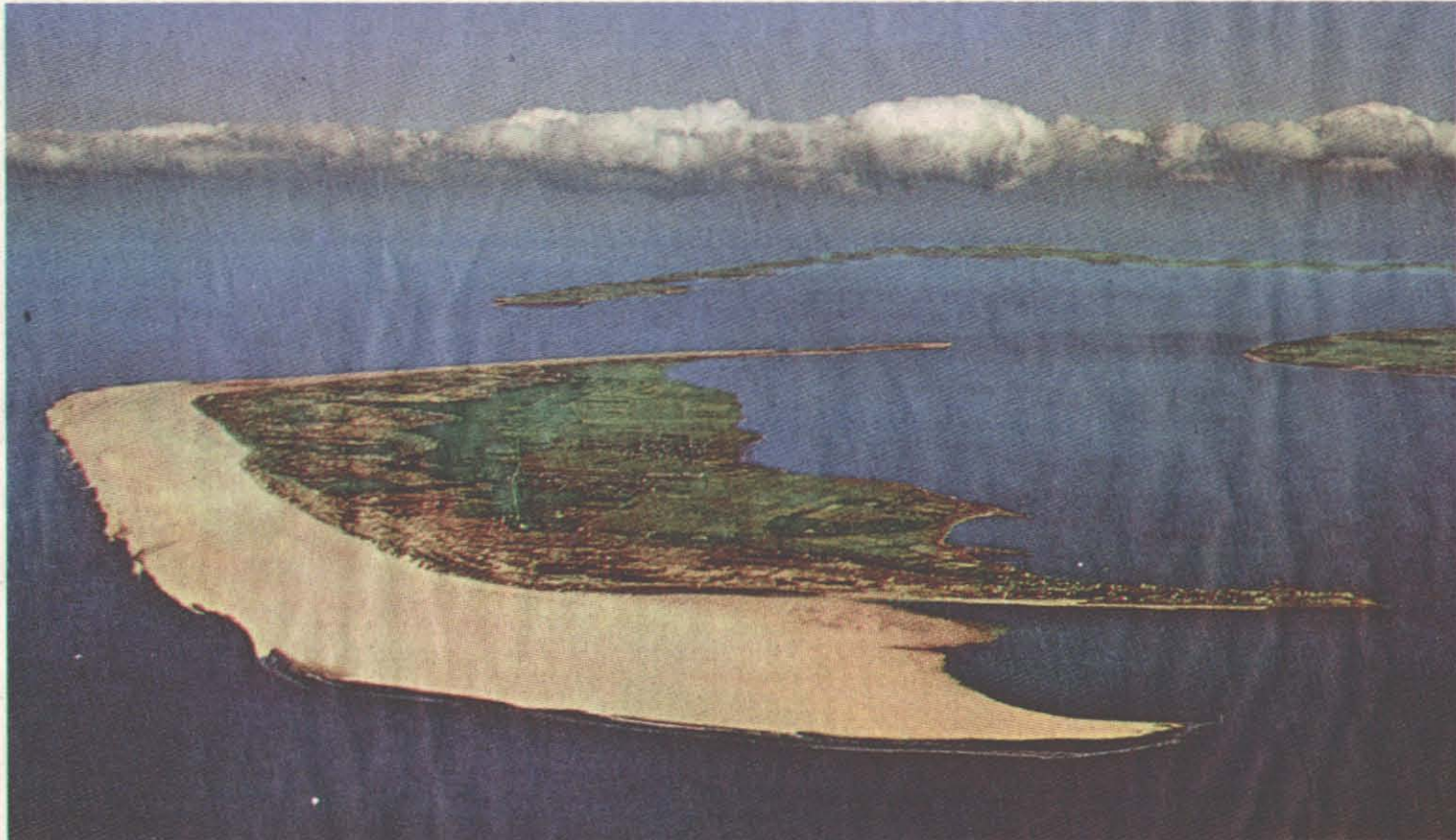
Door Gerrit Jan Zwier

VAN DE NOORDFRIESE eilanden is Amrum het kleinste, maar ook het mooiste. De combinatie van strand, duinen, bos, hei, akkerland en ruige gronden is hier wel heel geslaagd. Het witte Kniepsand, een brede vlakte van vijftien kilometer lengte, ligt er tegen de duinen aangevleed. Het hele eiland wordt omringd door een bosrand van naaldbomen. Hoewel Sylt en Norderney elkaar de titel *Koningin van de Noordzee* betwisten, heeft Amrum daar het meeste recht op. Het eiland zou heel goed in de rij van de 'zeven zusters' gepast hebben die het hoofd van Oost-Friesland bekronden. Het landschap is heel verschillend van het agrarische Föhr, dat alleen aan de zuidkust van een strand is voorzien. Voor geen geld willen de Amrumers door middel van een dam aan Föhr vastgeketend worden, een plan waarmee de burens regelmatig komen aanzetten. Met het mondaine Sylt heeft het evenmin weinig gemeen.

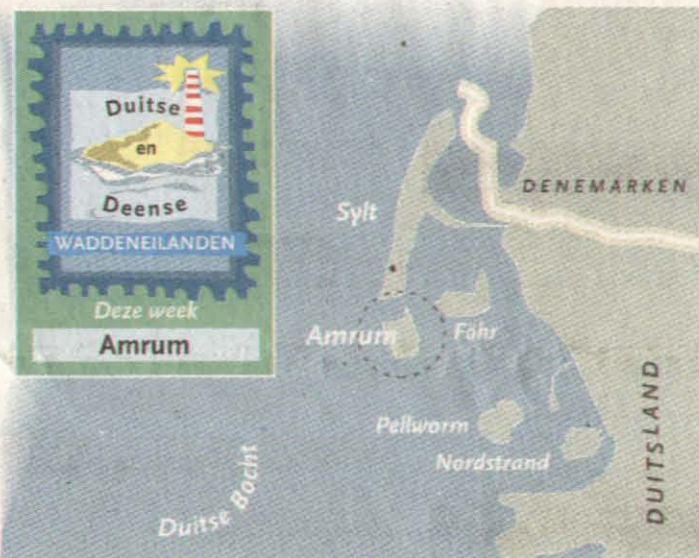
Een ander belangrijk onderscheid tussen Amrum en Föhr is dat het eerste in het trotse bezit is van een magnifieke vuurtoren. Deze ooit rode, nu rood-witte kolos - de grootste van de hele Duitse Noordzeekust - staat op een duin, een paar kilometer van het strand vandaan. Hij reikt tot 63 meter hoogte, dat is bijna twintig meter langer dan de Terschellingse Brandaris. Overigens had de bevolking er vroeger weinig belang bij dat passerende schepen voor de ondiepten voor de kust werden gewaarschuwd - net als op andere eilanden vormde de lading van gestrande schepen een belangrijke bron van inkomsten.

Een aardige kant van Amrum zijn de plankieren die als wandelpaden door het kwetsbare duinlandschap zijn aangelegd. De op bordjes aangebrachte tekst doet vermoeden dat een bepaald soort ironische humor de eilanders niet vreemd is: *Verstanninge mensen fietsen hier niet. Voor anderen is het verboden*. De grap wordt op andere plaatsen in een aantal variaties herhaald; na een opsomming van de dingen die verstandige mensen natuurlijk nalaten, zoals wild kamperen, vuurtjes stoken en van duinhelmen glijden, volgt dan de slotregel: *Voor alle anderen is het bij de wet verboden*.

Amrum zou het liefst een wandel- en fietseiland willen zijn. Het is ook niet denkbeeldig dat men het autoverkeer in de nabije toekomst aan banden gaat leggen. Nu al raadt men de bezoekers dringend aan de auto op de wal achter te laten. Het rijtra-

Zelfs de prentbriefkaarten van Amrum en zijn lange vuurtoren zijn mooi.

ject op het eiland is maar beperkt en de mooiste plekken zijn niet met de wagen te bereiken. Kennelijk is deze zachte aanpak redelijk succesvol, want het parkeerterrein in Dagebüll, waarvandaan de autovervoer naar Föhr en Amrum vertrekken, is goed met blik gevuld. Maar aangezien er jaarlijks ruim honderdduizend bezoekers op het kleine eiland neerstrijken, zien de tweeduizend inwoners zich al gauw met filevorming en parkeerproblemen geconfronteerd. In het blad *Der Insel-Boten* - het dagblad voor Sleswijk-Holstein en de Noordfriese eilanden - las ik dat de gemeenteraad van Amrum evenmin gediend is van de aanleg van een luchthaven, een golf-

terrein en een zwembad bij de vuurtoren. Kennelijk is men tevreden met het soort toeristen dat men nu heeft. Net als op andere Duitse waddeneilanden, is het bestuur er sterk gepreoccupeerd met vragen over de juiste verhouding tussen recreatiedruk en landschapsbescherming. De eilanders willen natuurlijk graag aan toeristen verdienen, maar niet tot elke prijs.

Hoewel de opletende bezoeker buiten de dorpen hier en daar enig winterhard vee kan tegenkomen, is niet de landbouw maar het toerisme de basis van Amrums welvaart. Vroeger, toen het eiland nog niet tot *Nordseeheilbad* en kuuroord was gepromoveerd, hadden de inwoners moeite de eindjes aan elkaar te knopen. Zoals gezegd, waren zij belust op gestrande schepen. Voorts trokken zij in de zeventiende eeuw ter walvisvaart. Een groot deel van het jaar zwierf de mannelijke bevolking op voornamelijk Nederlandse schepen op noordelijke breedtegraden rond. Vandaar dat het Noordfries, dat op Amrum *ömrang* (Amrums) genoemd wordt, en nog door ongeveer de helft van de bevolking wordt gesproken, zoveel Nederlandse woorden telt. Later voeren de mannen als matroos op koopvaardij schepen over de wereldzeeën. Tegenwoordig trekken de eilanders nog steeds naar verre streken, zoals de Malediven en de Canarische eilanden, maar dat doen zij juist niet in het voorjaar, de zomer en het najaar, zoals eens de walvisjagers, maar in de winter. In die stille tijd worden vele restaurants, hotels en winkels gesloten en verhuizen de eigenaars naar zonniger oorden. In de achttiende en negentiende eeuw voer menig verarmd gezin voorgoed de haven uit en vestigde zich in het land van de onbegrensde mogelijkheden. Naar verluidt overtreft het aantal Amerikaanse nazaten van Amrumers inmiddels de bevolking van het land van herkomst.

De hoofdplaats Wittdün heeft weinig opmerkelijks te bieden. Dat is ook niet zo verwonderlijk, want het dorp werd aan het eind van de vorige eeuw letterlijk uit de grond gestampt. Wat bij aankomst meteen opvalt, is een zilverig glimmend gebouw, dat bij

nadere inspectie een appartementencomplex blijkt te zijn. Het is de enige mondaine frivoliteit die het plaatsje zich permitteert. De *koektrommel* wordt het gebouw in de volksmond genoemd, een naam die nu ook boven het inpandige café prijkt. Opnieuw een blik van de goedmoedige lokale humor. Een eindje verderop bevindt zich in een soort onderaardse groot visrestaurant, dat volgehangen is met met netten en drijvers. De kaart vermeldt enige Friese specialiteiten, zoals *zeehond* (warme witte wijn met arak en citroen), *ijsbreker* (warme rode wijn met rum en citroen) en *dode tante* (chocolademelk met wodka en slagroom). Uiteraard ontbreekt de theekaart niet, waarop plaatselijke melanges als *Kniepsand* en *Zauberflöte* te vinden zijn. Zoals ik al eens eerder in deze serie vaststelde, zijn de eilanders notoire theeleuten. De theeceremonie van het *elfuurtje* is voor hen het hoogtepunt van de dag. Gewoon maar afwachten en thee drinken - dat is de hoogste wijsheid die over hun lippen rolt. Een wijsheid die overigens slechts enkele eeuwen oud kan zijn, want pas in 1736 trof men op het strand de lading van een gezonken theeklipper aan. Het zaad werd in groentebedden uitgezet, zoals men dat bij boerenkool gewend was te doen. Er bestaat inderdaad een melange onder de naam *Friese boerenkool* - een groene (Chinese) thee met muntsmak. Een tip: vraagt men of u de thee zwart wilt, dan wordt bedoeld: zonder melk of slagroom.

Een eindje verderop wordt geen boerenkool en zeehond geschonken, maar goudeerlijk gestenat. De *Spökenkieker* noemt zich echter geen Bierstube, maar *Institut für Bierologie und Hektoliteratur*. Het lijkt wel of de Amrumers van alles een grapje willen maken! Nemen zij, nu de armoe verdwenen is en het eiland weemt van kippen met gouden eieren, het leven eigenlijk nog wel

serius? Al fietsend laat ik Wittdün achter mij. Omdat ik een verstandig mens ben, zoals de eilanders dat graag zien, waag ik mij niet op het boven de grond hangende plankenpad. Tot mijn genoegen zie ik achter glooiende graslanden en bosschages een kerkspits en een molen zich aan de einder aftekenen. Zo hoort het ook. Eerst kom ik door Süddorf, een ruim aangelegd agrarisch dorp, met rood gesausde, rietgedekte boerderijen. De strandkorven zijn hier heel populair als tuinmeubilair. Daarna komt Nebel, een naam die niet met *Nacht und Nebel* geassocieerd moet worden, maar juist met het tegendeel: met het rustige en rustieke buitenleven. De bevallige witte kerkspits en het koperen dak maken deel uit van de Sankt-Clemens-Kirche. Net als de vuurtoren, is de kerk een boegbeeld van het eiland, dat op vele ansichtkaarten en aquarellen is afgebeeld.

Nebel blijkt een sprookjesdorp te zijn, boordevol witgepleisterde Friese boerderijen met rieten daken, zo mooi dat het gewoon pijn doet aan de ogen. Ook de theehuisjes in de tuinen en zelfs de vogelhuisjes zijn met een forse laag riet bedekt. *Oomes Hü* en *Ömranghüs* prijkt er op menige bevel, evenals het ook van Föhr bekende *Rüm Blick* (Ruim zicht). Op het kerkhof vertellen de zerken hun eigen verhaal over de vroegere zeezeelvaart, al is het lang niet altijd meer mogelijk de tekst te ontcijferen. De beroemdste steen is ongetwijfeld die van Hark Olufs, een lichtmatroos die het tot vertrouweling van een Arabische sultan schopte. Nadat zijn schip door moorse piraten was geënterd en hij op de markt van Algiers als slaaf was verkocht, bekeerde hij zich tot de islam en huwde met een plaatselijke schone. Later keerde hij als een verloren zoon naar Amrum terug.

Een poster met een fraai lichtbaken verleidt mij tot een bezoek aan de molen waar een expositie over vuurtorens wordt gehouden. Het gaat om zwart-wit foto's van Noord-Europese torens, van kleine witte huisjes op Zweedse scheren en van fantasierijke constructies in Noorse vissersplaatsjes. Een *pharoloog* (vuurtorengek) als Boudewijn Büch zou er zijn hart kunnen ophalen.

Van Nebel leidt een fietspad door grazige weiden naar Norddorf. Ter rechterzijde bepalen de zee en het groene Föhr het uitzicht; ter linkerzijde beheersen weiden, waarin een enkele grafheuvel aan de steentijd herinnert, en bossen het beeld. In Norddorf ontbreekt de overdaad aan Friese huizen met hun dikke rieten daken. Het dorp heeft zich tot kuuroord - gespecialiseerd in bleekneusjes - en badplaats ontwikkeld. Het grote hotel Seeblick heeft aan de overkant van de straat een nieuwe afdeling laten bouwen, waardoor de gasten in het oude gebouw geen blik meer op zee kunnen werpen. Zou het hier om een typische Amrumer practical joke gaan? Want wanneer een gast zich over het veranderde uitzicht zou beklagen, dan zou de hotelier snedig kunnen opmerken dat hij wel degelijk uitzicht heeft op Seeblick. Voorbij het dorp krult de zandige kop van het eiland zich naar het oosten. Dit is de Odde, het *voorland*, een beschermd natuurgebied waar vogels en boswachters de sfeer bepalen. Schoolklassen worden hier rondgeleid om hen vertrouwd te maken met het duinviooltje en de klagelijke roep van de wulp. Aan de overkant ligt het kogelronde Föhr en verder naar het noorden het uitgemergelde Sylt, de twee Noordfriese zusters van het sierlijke Amrum.

Informatie over veerdiensten: Wyker Dampfschiffahrts Reederei, tel. (vanuit NL) 00494681800.

Advertentie

NIEUW! f29,75

DE TOERISTISCHE GROENE GIDSEN VAN MICHELIN IN HET NEDERLANDS

BRETAGNE	ISBN 206 5381 019
PROVENCE	ISBN 206 5362 014
ROUSSILLON-TARN-CEVENNEN	ISBN 206 5365 013 (PER 06/96)
BELGIË - LUXEMBURG	ISBN 206 5531010
ITALIË	ISBN 206 5552 018
NEDERLAND	ISBN 206 5556 012

VERKRIJGBAAR BIJ DE BOEKHANDEL, WARENHUIZEN, ANWB EN DE VVV/ANWB AGENTSCHAPPEN

Advertentie

easyJet
naar
Londen

Vanaf **f99**

079 32 92 900

3 vluchten per dag
Bel ons nu

Enkele reis

Advertentie

Keer op keer op het Veluwemeer.

Karafjes van Friesche Vlag. Behalve sierlijk ook hersluitbaar. Dus ideaal onderweg, bij de picknick, op de boot, in de voortent of gewoon in de huiskamer. Samen thuis, samen uit.

Friesche Vlag Karafjes. Da's andere koffie.